

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 5 (400), година XXVIII

Брой 400

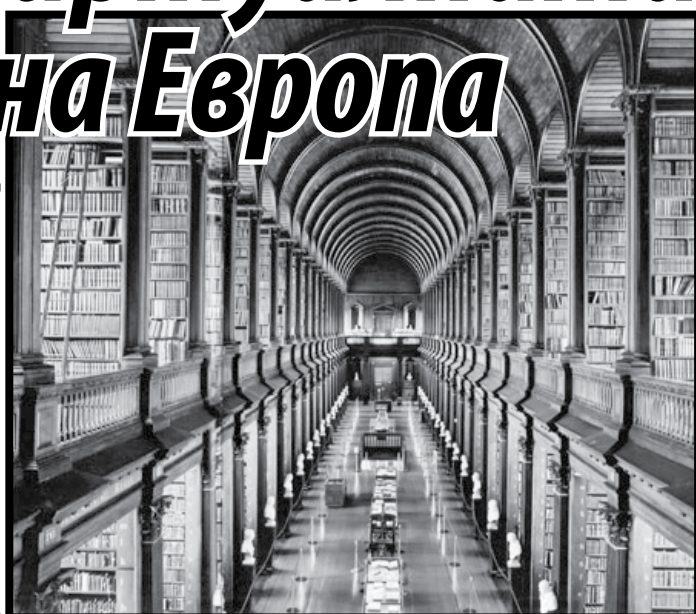
20 май 2010 година

България и виртуалната библиотека на Европа

на стр. 10

Накъде тече
реката на времето
или можем ли
да прогнозираме
бъдещето на езика?

на стр. 6, 7

стр. 4

Лев Николаевич Толстой и неговото
предизвестено оттегляне от света

Честит
24 май –
Ден на
славянската
писменост и
култура!

Редакцията

В Броя ще прогледате още:

- Бизнес пътеки за хуманитаристи
- Семинар, посветен на актуални проблеми на книжовната норма
- Стиллове на преподаване
- Стартира научната програма на CMS в CERN
- Европейски студентски конгрес по психология
- Вълшебникът на българската поезия

Брой 400

или каузата, наречена „Пловдивски университет“

Уважаеми колеги и приятели, настоящият брой излиза под № 400. Всеки юбилей е добър повод за равностметка, но аз искам да отбележа само, че вестникът е общо дело – имената на студентите и преподавателите, които по един или друг начин присъстват на неговите страници, са хиляди. Тук са направили първите си публикации много хора, които сега са известни научни работници, писатели, журналисти, общественици.

Редакторите – Георги Райчевски, Емил Стоянов, Илиян Александров, Симо Русев и моя милост, винаги са се стремели вестникът да бъде неразделна част от академичната атмосфера на Пловдивския университет. Надявам се, че така ще бъде и в бъдеще!

Отбелязването на юбилейния брой можеше да стане по много начини. Знам, че много хора биха се отзовали да напишат по няколко реда. Тези, които поканих, са от различни поколения и по различен начин свързани с вестника: Емил Стоянов – някогашен редактор и настоящ депутат в Европейския парламент; проф. Никола Балабанов – преподава в университета от неговото създаване до днес, вече почти 50 години, бил е ректор; доц. д-р Жоржета Чолакова – член на редакционната колегия, която продължава да помага, макар че в момента е лектор в Париж; доц. д-р Красимира Чакърова – един от най-всеоedayните преподаватели от по-младата генерация; Тенчо Дерекювлиев – завършил ПУ, и представителят на най-младите – студентката Красимира Маринова. Но както стана дума и по-горе, хората, свързани с каузата «Вестник «Пловдивски университет», са хиляди.

Честит ни юбилей, колеги!
Тильо Тилев

П.П. Подаръци се приемат под формата на статии или питиета, чиято възраст не е по-малка от годините на вестника.

Скъпи приятели от в. „Пловдивски университет“, преди почти 25 години бях редактор на Вашия вестник и това ми доставяше радост и удоволствие. Малко по-късно, създадох университетското издателство на Пловдивския университет. То също ми носеше голяма радост и удовлетворение.

Днес, 25 години по-късно, мога да Ви уверя, че пребиваването ми в университета беше един от най-приятните периоди в моя живот.

После, през годините, където и да съм работил, никога не съм забравял академичната кауза и тя ми е много близка и до днес. За това съм и член на Комисията по култура, образование и медии към Европейския парламент и продължавам да бъда верен на тази кауза.

От все сърце пожелавам да имаме още много по 400 броя от нашия вестник и разбира се пожелавам Ви, докато пишете или четете „Пловдивски университет“ да не Ви напусна усмивката към другите и към вас самите.

Ваш,
Емил Стоянов

Уважаеми г-н Тилев,
Честито! Юбилейният брой на вестник „Пловдивски университет“ е повече от повод да Ви поздравя творчески. Традицията в ПУ „Паисий Хилендарски“ е ароматна, стимулираща и съзидателна. И в това няма съмнение дори за този, който е бил и по-малко свързан с климата на нашата алма матер.

Дали по аналогия, или по нещо друго – ароматна и стимулираща е и атмосферата на страниците на вестника. В кандидатстудентския си период филологът го среща още на входа на университета, пуска монетите и хоп – става негов приятел. И като влезе на страниците на изданието, разбира, че там са текстове – сигнали за науката, за художественото говорене, за интересното смесване на жанрови начала и техники, които пораждат някакви нови структури – от традицията за бъдещето.

Интересно би било да се дискутира колко процента е журналистическото и колко академичното в едно понятие като академична журналистика. Но какво значение имат процентите, когато това понятие е смислово и функционално активно?! На страниците на вестник „Пловдивски университет“!

Думите за пожелания са много, може и да се умножават. В този езиков безброй Ви казвам: бъдете здрави, още повече свързани със словото и обичани от читателите!

Тенчо Дерекювлиев

Винаги съм смятала, че неразривна част от очарованието на нашия университет е неговият Вестник. И винаги съм очаквала всеки нов брой с любопитство и вълнение. Защото от страниците ме посрещат познати лица на колеги – преподаватели и студенти, защото научавам за събитията в академичния календар, в които не съм успяла да участвам, защото съпребивявам творческите вълнения на младите ни поети и прозаисти, участници в литературните конкурси, защото така усещам пулса на моя Университет.

Вестник „Пловдивски университет“ не е таблоид, защото никога не е искал да предоставя страниците си на скандалите и мълвата. Неговите създатели никога не са преследвали бързата популярност и финансовия успех. Напук на меркантилното ни време те продължават да събират приходите си (от по 30 ст.!) в една кутия за доброволно плащане. А аз си спомням за финала на популярното Пеньо-Пенево стихотворение: *В моята Родина / растат / нови хора / с нов морал! – / Днес / тези 30 стотинки / за нея са огромен / капитал!*

Най-сърдечно поздравявам редакционната колегия на вестника и лично главния редактор – великолепия поет Тильо Тилев, по случай отпечатването на четиристотния брой! От свое име и от името на колегите си им благодаря, че са истински професионалисти, успели да превърнат своето издание не просто в огледало на университетския живот, а в академична трибуна, от която звучат истини.

Доц. д-р Красимира Чакърова,
Катедра по български език

Вестникът е фактор за духовно общуване между колегите

Вестник „Пловдивски университет“ започна да излиза през февруари 1983 година като орган на партийното, административно, профсъюзно и комсомолско ръководство. Тъй като по онова време аз бях председател на университетския профкомитет, имам основание да смятам, че съм бил сред „влъхвите“, надвесени над младенеца-вестник.

С времето „Пловдивски университет“ се превърна в моя трибуна, особено когато бях ректор, и най-вече – в мой изповедник. В него съм споделял много впечатления и идеи, оценки, радости и огорчения. Публикувал съм десетки материали с широк спектър на съдържанието им, а именно:

по проблемите на университета („За академичната свобода“,

„Пловдивският университет в условията на конкуренция и пазарни отношения“, „Между Сцила и Харибда“ и др.);

- ✓ по проблемите на висшето образование („Хаос и ред, пазар и университет“, „Акредитацията – в профил и анфас“ и др.);
- ✓ За тревогите, свързани със състоянието на Университета („Стачката на моите студенти“, „Заплати и тревоги“ и др.);
- ✓ За впечатленията от посещенията в други страни („Архитектурата на американското висше образование“, „Магическата власт на Кеймбридж“, „Флоренция с очите на физик“, „Седем дни под магията на Рио“ и др.);

Първият брой на вестника

- ✓ Размисли за събитията и тенденциите във физиката („Айнщайнизация на физиката“, „Уроците по мъдрост на физиката и нашето поведение“) и т.н., и т.н.

На страниците на вестник „Пловдивски университет“ публикувах спомени за първите месеци и години от неговото съществуване, за първите ректори и членове на първия академичен съвет, за колегите, които създадоха университетската физика, математика, филология...

В същото време винаги ми е било интересно да чета откровенията на колегите от другите специалности, за идеите и проявите на различните факултети. Вестникът отдавна

се е превърнал в моя необходимост. При слабите административни връзки между редовите служители в университета и липсата на всякакви организационни такива, вестник „Пловдивски университет“ изпълнява важна роля за духовно общуване между колегите от различните специалности. Затова очаквам с нетърпение всеки негов нов брой. Появата му на скромната катедричка до входа на централната сграда за мене е едно от приятните неща, с които университетът ме посреща веднъж месечно. С удоволствие разглеждам страниците му, за да стана съпричастен на събитията и на размислите на моите колеги.

Съжалявам, че вестникът има малко читатели. Смятам, че Студентският съвет трябва да поеме

повече отговорност за неговото списване и разпространение (дори със свои средства, каквито притежава).

Излизането на **400-ия брой** на вестник „Пловдивски университет“ е повод да поздравим първите му редактори: Георги Райчевски и Емил Стоянов, както и сегашния главен редактор Тильо Тилев.

Честито!

Надявам се да бъда читател и на 500-ия брой!

Проф. д-р Никола Балабанов

Честит юбилей на университетския ни вестник и на хората, които правят съществуването му възможно!

Като студентка в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм горда от факта, че „нашият“ вестник, създаван с много желание и ентузиазъм, достигна до своя брой 400. И макар да носи подзаглавието „Издание за образование, наука и култура“ не се ограничава с това. Посредством разнообразните си рубрики вестникът привлича нас – студентите, нашите преподаватели, роднини, познати. Постепенно той се е превърнал в източник както на важна, така и на любопитна и интересна информация, съхранявал е през близо тридесетте години от своето съществуване спомена за значими личности и събития.

Пожелавам на вестник „Пловдивски университет“ още дълги години да радва своите читатели!

Красимира МАРИНОВА
Славянска филология, V курс

Всеки юбилей е повод да се отправят добри думи и пожелания, защото съзнателно или инстинктивно човек вярва в силата на Словото. А нулата, която задължително се появява в края на цифровото му означаване, има не толкова отчетно статистически (тази роля имат предхождащите я цифри), колкото скрит символ – тя е там не само за да маркира завършека на един период, но и началото на следващия, иначе казано, за да излъчва символиката на кръга. И тъй като Вестникът на Пловдивския университет – благодарение най-вече на Тильо Тилев – се утвърди като издание съдържателно, интригуващо, обогатяващо своите читатели не само с информация за академичния живот на града, но и със сериозни научни анализи в различни области на човешкото знание, неговият юбилей днес е само междинно звено в дългия път, който го очаква. И по този път ще се спираме понякога, за да се обръщаме назад и да се радваме на постигнатото, но винаги по-важно е това, което предстои. И аз съм сигурна, че това, което предстои, ще бъде достоен повод за нова радост при следващия юбилей.

Доц. д-р Жоржета ЧОЛАКОВА
лектор в Сорбоната, Париж

Посланикът на КНР гостува в Пловдивския университет

Ще откриваме специалност с китайски

Петя КОЛЕНЦОВА

Посещението на посланика на Китайската народна република Негово Превъзходителство Джан Вансюе донесе и новината за откриване на обучение по китайски език в нашия университет. В препълнената от студенти и преподаватели 6. аудитория ректорът проф. д-р Иван Куцаров приветства г-н посланика, а гост на събитието беше и кметът на Пловдив г-н Славчо Атанасов. Негово Превъзходителство изнесе лекция на перфектен български език на тема „Древен Китай. Древна китайска култура. Насоки в развитието на съвременен Китай“. Последвалите въпроси на студентите показаха големия интерес към темата.

Проф. Куцаров го поздрави за великолепно владение на езика ни и заяви, че в личен разговор преди лекцията е съобщил на посланика за планираното обучение по китайски език. Това ще даде възможност на младите българи, избрали да получат висше образование в Пловдивския университет, да опознаят една от страните с най-богата и интересна култура, философия и история в света. Джан Вансюе изрази привързаността си към България, народа и историята ни. Подчерта, че в негово лице Пловдивският университет има искрен приятел и лоби в Китай и че ще съдейства за реализирането на новото начинание. Китайски се изучава в София, Велико Търново, Русе, Пловдив и Силистра. След откриването на института „Конфуций“ през 2006 г. в София над 2000 българи са посещавали занятия по китайски там.

Китай допринася за развитието на световната култура в областта на философията, религията, историографията, литературата, живописа, калиграфията, музиката, танците, архитектурата, много други области.

Трите основни теми, на които се спря негово превъзходителство в лекцията, бяха древната китайска култура и цивилизация, социално-икономическото развитие на китайското общество и китайско-българските отношения. Китай е единствената страна с

бално и по-духовно ниво на съществуване. Астрологията, бойните изкуства, традиционната медицина и фън шуй са една малка част от китайската култура, обвързана с даоизма.

Будизмът пък е учение изцяло насочено към освобождаването от присъщото на всички същества страдание, връзката между причи-

Отдясно – наляво: ректорът проф. Иван Куцаров, посланик Джан Вансюе и кметът на Пловдив Славчо Атанасов

5-хилядолетна непрекъсната цивилизация, представена от взаимно допълващите се през годините философии и религии – конфуцианство, будизъм, даоизъм. Интересен е начинът, по който тези учения се преплитат. Докато конфуцианството се свързва с правилата на поведение – основна добродетел е човечността, изключително значение се отдава на синовното почитание и идеалните отношения между хората, то даоизмът е философска и религиозна концепция, която проповядва хармония във всичко. Хармония от съюза между безпорядък и законност, отрицателното и положителното, земята и небето, чрез символа ин-ян. Връзката между човека и природата е с особено значение при даоизма. Най-общо казано тази философска и религиозна концепция обхваща по-високо, по-гло-

на-следствие, постигането на пробуждане, което се нарича още просветление или нирвана. Будизмът се нарежда на 4-то място по брой последователи в света. Те са около 350–380 млн., като по-голямата част от тях е концентрирана в страните от Азия.

Негово Превъзходителство Джан Вансюе припомни, че България е втората държава, признала Китайската народна република през 1949 г. Ежегодно у нас се организират от 15 до 20 културни и художествени изяви от китайска страна.

Един от въпросите на студентите беше свързан с процента на младите китайци, които получават висше образование. Посланикът отговори, че към настоящия момент Китай отделя голямо внимание на науката и образованието, особено във връзка с подготовката на

кадри. Броят на завършили в чужбина за последните 12 години учуди присъстващите в 6 аудитория – 1 млн. и 300 хил. Най-голям е процентът на получилите основно образование – 98%, следва средното – 90 %. Оказа се, че малко повече от половината от младежите или 55 % получават висше образование.

Посланикът говори и за проблемите на съвременен Китай – сравнително малкото природни ресурси спрямо броя на населението, ролята на семейното планиране и пренебрегването на препоръката семействата да имат по едно дете в селата, огромния брой бедни хора – 40 млн., а над 150 млн. са с ниски доходи. Той посочи, че въпреки световната криза, доходите на китайците се увеличават, което е резултат на извършващата се техническа и индустриална революция.

В този ред на мисли няма как да не споменем и друга тема, на която посланикът обърна внимание, а именно Експо 2010, което се провежда в Шанхай под мотото „Похубав град, по-хубав живот“. Неговият старт вече е факт – провежда се от 1 май и ще продължи до 31 октомври. Над 240 държави и международни организации участват в него, а посетителите се очаква да бъдат над 70 млн. Организирането на българското участие в шанхайското Експо 2010 е поверено на Пловдивския панаир. Темата на представянето ни в Шанхай е „Град със споделено наследство“. Българският павилион е разположен на площ от 324 кв. м в общ европейски павилион. Националният ден на България ще бъде на 14 юни. Икономиката и културата ни ще бъдат представени в три раздела: *Античен период, Възраждане и Съвременна България*.

Навършват се 100 години от смъртта на писателя Лев Николаевич Толстой и неговото предизвестено оттегляне от света

Гл. ас. Таня АТАНАСОВА

Необикновена е историята и духовно-нравствената аура на една късна повест на великия Лев Толстой – „**Отец Сергей**“. Свидетелствата за работата над нея – автори и чужди – обхващат поне едно десетилетие, между 1890 и 1898, но може да се предполага, че и над тази творба мислителят художник работи до края на земните си дни. Повестта „**Отец Сергей**“ е публикувана след смъртта на писателя през 1911 г. заедно с повестите „Фалшивият купон“, „Дяволът“, „Посмъртните записки на стареца Фьодор Кузмич“ – като текстолозите не твърдят, че тя е завършена. Може би в подготвящото се 100-томно пълно събрание на съчиненията на Лев Толстой (след досега съществуващото 90-томно), над което започна работа в Руската академия на науките, ще прочетем един ден най-новите им изводи.

Едни съвременни изследвачи обвързват повестта с т. н. „монастирска“ тема у твореца, други – с темата за „странничеството“. Познавачите на големите Толстоеви творби ще си спомнят, че в писания през 70-те години на 19 век роман „*Анна Каренина*“ близкият авторов герой Константин Левин си задава въпроса „**В какво е моята вяра?**“ (такова е и заглавието на един от религиозно-философските трактати на писателя) и финалът оставя отговора му в перспективата на новите му житейски изпитания. Именно с този фундаментален за зрелия творец проблем са свързани всички негови произведения, както винаги изповедално следващи вътрешния ход на неговия живот.

Известно е, че през 1880 г. Толстой посещава знаменития манастир в Оптина пустош, център и на възторжено християнско поклонничество през целия класически руски 19 век и на мъчителни терзания, гълбинни питання за Бог и човека от страна на редица емблематични личности от руската култура. От тях е достатъчно да споменем само Гогол и Достоевски, философите Иван Киреевски и Владимир Соловьов. Непосредствен повод за задълбочаване интереса към монашеството и оттеглянето от

света е и едно фамилно събитие – сестрата на писателя Мария Николаевна се заселва през 1889 г. в Бельовския женски манастир. На следващата година Лев Николаевич заедно с дъщеря си Мария предприема ново посещение на Оптинския манастир. В дневниците на писателя се появяват размисли за манастирския живот, монашеството, старците и поклонниците.

Но размислите – дневникови и в повествованието на „**Отец Сергей**“ – не свидетелстват за разбиране на този начин на християнски живот. В тях зазвучава засилващата се по-нататък социално-нравствена критика на Толстой не само към манастирския, но и към целия съвременен живот на Руската православната църква, чието кресчендо ще се издигне в „свкупното му писмо до Русия“ (негово „жанрово“ определение) – „романа“ „*Възкресение*“, а също така и в поредица религиозно-публицистични произведения. Резултат от тази открита война на писателя ще е неговото официално отлъчване от църквата през 1901 г.

От друга страна темата за

„Както никого не спасява само външното пребиваване в манастирската пустиня, тъй не погубва никого външното живеене в света“

Московски митрополит Филарет (19 век)

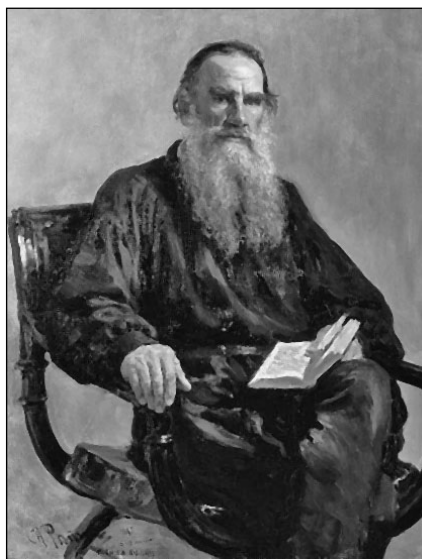
странничеството или напускането – бягството – оттеглянето от своя привичен кръг, скъсването със света на съвременната европейска цивилизация, като начин за спасяване на своята духовна личност, пронизва руската класическа литература, както и по-големи или по-малки Толстоеви творби. Можем да посочим още ранната повест „*Казаци*“, но с особен интензитет и лично

Кузмич“ и други.

В този контекст ярко се откроява историята на отец Сергей, която става средоточие на постепенно изкриспализиращите и най-съкровените Толстоеви представи за начините и пътищата за духовно изцеление на съвременника, като че ли неизлечимо заболял от греховната гордост, горчиво заблуден от себелюбия стремеж към автономно съвършенство, омотал се в преходните страсти на своя век.

Повече от десетилетие върви Лев Толстой, „великият странник на този свят“ (по забележително точните думи на Максим Горки), към своето заминаване бягство от житейската суета на дома, от нарасналите и притискащи го обществен авторитет и слава към друго, чисто духовно битие. Той извървява този път и заедно с потреса, отчаянието, съмненията и паденията, просветлението на своя герой отец Сергий.

Дали накрая подписва с внезапната си смърт на малката железопътна гара потресаващо искрената си проповед за религиозно смирение, за съвършена простота на битието на „раб Божи“? Дали по този начин се осъществява лелеяното цял живот от него духовно спасение? Тайната на смъртта, както на любовта, е „тайна велика“.

Портрет на Л. Н. Толстой, нарисуван от художника Илья Репин

пристрастие тя се проявява в последните две-три десетилетия на творчеството му. Внезапни драматични прозрения, последвани от неочаквани напускания на дома и своята среда в търсене на вътрешно равновесие и мир в душата преживяват героите Дмитрий Нехлюдов от „*Възкресение*“, Федя Протасов от драмата „*Живият труп*“, цар Александър от повестта „*Посмъртните записки на стареца Фьодор*

Накъде тече реката да прогнозираме

Гл. ас. д-р Атанаска ТОШЕВА

Съвременната лингвистика е сравнително млада наука – нейното развитие на върху научни основи започва едва през последните два века. Разбира се, хората винаги са се интересували от езика, опитвали са се да съставят граматики и речници, но осъзнаването на динамиката, изменението на езика става едва в края на средните векове, когато вниманието е насочено към издигнатите на пиедестал древни езици – латински и гръцки, възприемани като съвършени. Пренасяйки механично историческите събития (разпадането на великата антична цивилизация) върху езика, европейците смятали, че новите езици (преди всичко европейските) се появяват в резултат на „разваляне“ на древните.

Романтиците, представители на възникналото в края на XVIII и началото на XIX век ново идейно и художествено направление, започват да се интересуват от еволюцията на езиците, която те свързват с развитието на „духа на народа“. Поставяйки основите на типологическата класификация на езиците – класификация на езиците в зависимост от тяхното вътрешно устройство, Вилхелм фон Хумболд стига до извода за възходящото развитие на езиците. Коренно противоположно е становището на един от неговите последователи – Август Шлейхер. Той счита, че езиците преминават през същите периоди на развитие както и хората – детство, зряла възраст и старост. Опирайки се върху типологията на езиците, Шлейхер доказва, че всеки тип езици може да се отнесе към определен период на еволюцията. Така например архаични са езиците, в които основна граматична единица са коренът на думата (китайски) или коренът в съчетание със служебна дума (бирмански), на следващ етап на „порастване“ коренът се съединява с различни наставки (тюркските езици), представки (езиците банту) или представки и наставки заедно със служебни думи (тибетски). Появата на развита система на словоизменение, съпроводено от редувания (семитските и индоевропейските езици, особено древните) според Шлейхер бележи периода на разцвет на езика. Езици, в които заедно с окончанието се използват и служебни думи (романските езици, английски език), преживяват период на „упадък“. В крайна сметка езиците деградира – губят богатството си от форми. Въз основа на тази своя

теория Шлейхер постулира „Историята – враг на езика“ – мнение, превърнало се в общоприето за дълъг период от време.

XIX век става време на разцвет на разнообразни теории за еволюция на езиците. Като естествена реакция през XX век се отхвърлят всички опити от подобен характер. Стига се дотам измененията в езика да се обявяват за загадъчни и неподдаващи се на рационално обяснение. Пак през XX век се появяват нови хипотези, основани вече не върху философските възгледи на техните автори, а върху строги методи на изследване и реални лингвистични факти, които могат да бъдат проверени. Един от възможните подходи е съпоставяне на данните от езиковата еволюция с процеса на овладяване на речта при децата. Някои форми и конструкции детото усвоява веднага, а други – по-късно. При езика развитието става в обратна посока – тези особености, които се усвояват от детето на по-късен етап, постепенно се заменят с възникналите по-рано, т.е. еволюцията на езика се състои в движение му назад – от по-сложно към по-просто. Лингвистите откриват следи от далечното минало на езика в детските игри и фолклор, а езиковите „грешки“ при децата недвусмислено се идентифицират със системни явления, присъщи на един или друг език. По този начин те стигат до идеята за микроеволюцията на езика в онтогенеза на личността. Проведените през последните десетилетия невролингвистични изследвания показват, че новородените вече различават гласа на майката от другите звуци. Съществуват предположения, че езиковото развитие

Продължение от брой 1–2 (396–397)

започва още през ембрионалния период и продължава през целия живот. Обособяват се отделни езикови периоди, разграничаващи различни периоди в живота на човека. По-нататъшните изследвания в тази насока биха хвърлили светлина върху някои от съвременните езикови процеси и тяхното бъдещо развитие, като например активизирането на такива слоеве от лексиката, които най-бързо се обновяват във всяко следващо поколение, а именно сленгът, жаргонът и въобще думите с емоционално звучене. Остава открит въпросът дали това са отстъпления от духа на езика и по същината си отразяват собствено езикови процеси или пък са свидетелство за съответните биологични и социални различия. Демографските прогнози за застаряване на населението в развитите страни в най-близко бъдеще поставят с не по-малка острота и проблема за езика и възможността за неговото консервиращо влияние върху историята на езика на обществото като цяло.

Огромното количество езикови факти и тяхното безпристрастно изучаване помагат на съвременната лингвистична наука да се освободи от такива субективни и ненаучни понятия като съвършени и несъвършени, развити и неразвити, сложни и прости езици. Не може да съществува някакъв еталон на езика или пък някакви обективни критерии, по които да се съпоставя равнището на езиците. „Най-правилна“ структура на естествения език не съществува, всеки език по своему усъвършенства своите функции – да бъде преди всичко средство за общуване и изразяване на мисли. По същия начин няма и „лоши, некачествени“ езици, не съществува език, чието устройство би го обрело на застой или би го довело до задънена улица. По думите на известния френски лингвист Емил Бенвенист: „Изучаването на най-древните засвидетелствани езици показва, че те са толкова съвършени и не по-малко сложни, колкото и съвременните езици“. В най-древните езици

не може да има такива езикови черти, които да не са представени в съвременните езици. Това твърдение става аксиома за сравнително-историческата лингвистика. Целта е да се разберат законите, по които са устроени човешките езици въобще независимо от техния произход и хората, които ги говорят. Ето защо лингвистите се стремят да изучат и опишат колкото може повече различни езици, във всеки нов език могат да бъдат открити особености, които не се срещат в нито един от съществуващите езици. И съвсем не е задължително това да е език, на който говорят много хора или са написани велики книги. За лингвистиката всички езици са ценни и важни, тъй като езикът е основно средство за описание и познание на света и психиката на самия човек. С изчезването на много езици във все по-глобализиращия се свят изчезват все още неоткрити граматични и лексикални начини за описание на света, различни от общоразпространените, намалява се потенциалното разнообразие на този аспект от духовната дейност на човечеството. Дълг на лингвистите е да спрат тази езикова катастрофа, която е съизмерима с екологичната. Преодоляване на тенденцията за рязко намаляване на броя на езиците е една от най-важните задачи на езиковата политика на обединеното човечество особено във време на опасно разрастване на религиозните, етнически и езикови конфликти. Обединението на всички хора предполага разкриване на възможностите на всяка от използваните знакови системи, в това число и езиковите. Все по-явна става невъзможността и неправомерността да се наложи на всички само една езикова система, все по-необходим и реален изглежда планът за обединяване на различните традиции върху общите принципи, които ги свързват. В тази връзка универсалната типология на езиците (особено семантичната) предизвиква изключителен интерес, който надхвърля рамките на линг-

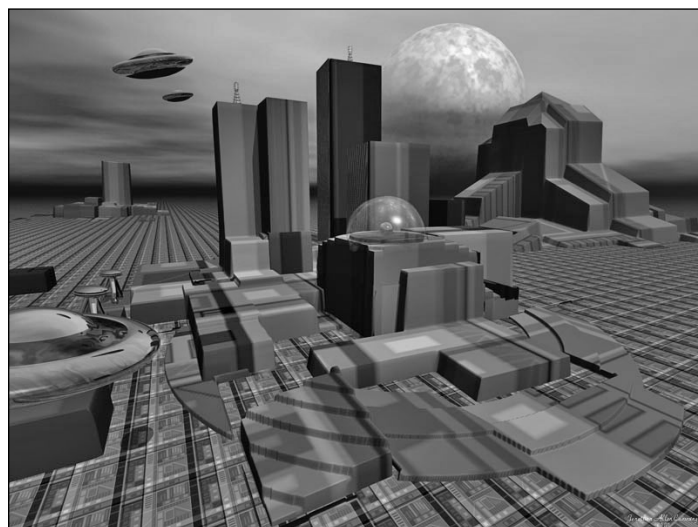
На времето и можем ли бъдещето на езика?

вистиката.

Но лингвистиката все още е далеч от създаването на обща теория за развитието на езиците. Наличието на отделни идеи и теории, често пъти противоположни, не говори за слабост на езикознанието, а посочва актуалността на идеите за развитието на езика, които се обновяват и обогатяват заедно с развитието на човешкото знание изобщо. Резултатите и изводите на лингвистичните изследвания се отнасят до човека, до езиковата личност, а това определя жизнеността на научните идеи през всички предшестващи епохи в развитието на лингвистиката.

Всеки езиков факт съществува сякаш в две плоскости. Първо, той може да бъде разгледан от позицията на съвременния език. Всяка езикова единица (звук, фонема, морфема, дума, изречение и т.н.) влиза в определени връзки с другите езикови единици и заема определено място в системата на езика. Това „измерение“ на езика е наречено от великия швейцарски лингвист Фердинанд де Сосюр „ос на едновременността“ или синхронен аспект на езика. От синхронни позиции езикът представлява устойчива, установена система, което му позволява нормално да изпълнява своите функции – да служи като средство за общуване. На второ място, езиковият факт може също така да бъде анализиран от гледна точка на неговата история, произход и развитие. Всеки език е резултат от продължителна еволюция, която може да бъде възстановена само частично. Това второ „измерение“ на езика Сосюр нарича „ос на времето (разновременността)“ или диахронен аспект. Много странни на пръв поглед явления в системата на езика получават своето обяснение именно в диахронен аспект. Синхронията и диахронията представляват най-важната координатна система, в която съществува езикът. В зависимост от това към коя от двете координати е насочено вниманието на лингвистите, в езикознанието се разграничават синхронно и диахронно (или историческо) направление. Идеята за системно-структурния

характер на езика и идеята за еволюцията на езика съставляват двете основи на съвременната лингвистика. Въпрос на бъдещето е все още непостигнатият синтез на описателната и историческата лингвистика, математически строгите методи и детайлното синхронно описание, отчитащо

и експерименталните резултати, получени на границата с невропсихологията и някои други близки науки. Езиците не само вероятно са единни по своя произход, но и запазват при всичките си (понякога огромни) структурни различия някои общи черти, което дава основание да се говори за универсална граматика. От друга страна общите черти на естествените езици са съпоставими с аналогични структури в такива изкуствени езици като математическата логика, което позволява да се набележат контурите на науката за различните знакови системи. Част от проявяващите се във всички човешки семиотични структури общи черти е вероятно свързана с генетично предаваните особености на мозъка. Развитието на идеите в тази посока може да се окаже решаващо за обединяването на науките за човека с естествените науки. Първите стъпки в това отношение вече са направени в невролингвистиката и психофонетиката.

Особено значение, в това число и за биологичната и социална еволюция на човека, придо-

бива посочването в синхронното състояние на езика на черти, наследени от миналото. „Основният въпрос на всяко знание е откъде и, доколкото е възможно да съдим от дадения отговор, накъде отиваме“, недвусмислено заявява историкът на руския език А. Потебня. Установяването на

закономерни повторения в развитието („вълни“ или цикли) е от изключителна важност за прогнозиране на бъдещето. По отношение на езика тези опити за предвиждане на бъдещото развитие (на Сепир за английския език и на Поливанов и Петерсон за руския) остават единични явления. Но лингвистите не са се отказали от възможността да изградят такава диахронна типология, в която за всеки тип език да се посочват най-вероятните пътища на развитие в миналото и неговото възможно бъдещо развитие (по аналогия с процесите, при които вътрешната лингвистика определя няколко възможности, изборът на които зависи от външни фактори).

Един от най-ярките иновационни процеси в голяма част от най-разпространените езици в най-ново време е появата на голямо количество различни съкращения и аббревиатури, което води до много бърза замяна на значителна част от лексикалния слой. Причината за тези промени се крие в действащия в езика принцип за икономия на речевите усилия, намерил активна про-

ява в края на XX век в резултат на компютърната и информационна революция. Този принцип, наречен остроумно от руския лингвист Евгений Поливанов „принцип на мързела“, се проявява в несъзнателния стремеж на човека да пести усилията си. Примерите за влиянието му върху езика са многобройни – благодарение на неговото действие например в езиците се съкращава броят на неправилните глаголи, тъй като спрягането на глаголите по един образец е много по-лесно, отколкото да се помнят многобройни изключения. Като спомен от миналото остават отделни „отломки“ от предишното състояние, които вече заемат ново място в променената система на езика.

Но езикът е система, всички елементи на която са в една или друга степен свързани помежду си, затова отстраняването на един от елементите задължително води до появата на нов елемент, който трябва да компенсира загубата. Например на мястото на изчезналите падежни форми се развиват специални конструкции с предлози (както това е станало в много от индоевропейските езици). Заедно с необходимостта от икономия на усилията в езиците действа и противоположният принцип за достатъчен брой различителни елементи, призван да осигурява общуването между хората. Промените в езика се извършват постоянно – езикът не може да бъде „консервиран“. Но едновременно с това на езика е присъща устойчивост – той се съпротивлява на промените, като се стреми да запази своето състояние. Промените са бавни и постепенни, като по този начин се запазва целостта на езика. Дори за хилядолетие езикът да се промени до такава степен, че древните текстове да станат непонятни за съвременните му носители без превод, той си остава същият език, който никога не прекъсва своето развитие.

Извънредно бързите и все по-ускоряващи се темпове на развитие на съвременните компютърни и информационни техники и технологии поставят нови въпро-

Бизнес пътеки за хуманитаристи

Василена ПАНЧАРОВА

Датата е 11.05, часът – 13:30, намираме се в 10-та аудитория на Пловдивския университет. Залата е пълна със студенти, повечето от Филологическия факултет. Събрали са се, за да присъстват на семинар на тема „Бизнес пътеки за хуманитаристи. Как да инвестираме в своето бъдеще?“. Аз и моите колеги от проект „Студенти по пътя на книгата – практически курс по книгоиздаване“ също сме тук. Ние сме презентаторите. Защо? Какво знаем повече от другите студенти по темата? Знаем...

Първата ни задача, като участници в проекта, бе да посетим конференцията за млади предприемачи StartUP@Plovdiv, която се проведе на 17 и 18 април. Целта бе да се запознаем с новите практики и тънкости за стартиране на бизнес, както и да намерим своето място на хуманитаристи в сферата на предприемачеството. Среcessнахме се с много млади хора – амбициозни, идейни и свежи, желаещи да стартират свой собствен бизнес. Запознахме се и с такива, които вече са направили първите, най-важни, крачки в тази насока. Те са реализирали своята идея, печелят добре, намерили са успешната фор-

мула за добър екип, клиентите им са доволни, развиват се. Попитахме ги как се постига това...

Нека се върнем в 10-та аудитория на Университета, за да чуем техните отговори, съвети и лични истории, отразени в нашите презентации. Представянето започва. Малко сме нервни, но успяваме да се прикрием зад усмивки. В залата присъства Мая Банкова, един от организаторите на StartUP@Plovdiv, гледа ни засмано, това е добре. Тук са и част от менторите ни от проекта – доц. д-р Петя Бъркалова и г-жа Весела Казашка. Първата презентация свършва, аплодисменти, беше добра и забавно поднесена. Напрежението ни напусна, следващите представяния бяха все по-успешни. За първи път

се опознаваме чрез работата си. Мисля, че добре сме се справили. Хванали сме основните идеи, а след това всеки е задълбал в различна посока, развивайки темата, която го вълнува.

Това, което научихме, накратко: важно е човек да си „отгледа“ правилно идея, да намери съмишленици, с които да не го свързват само комерсиални интереси. Екипът трябва да е мотивиран за работа. Не може без спонсори, амбиция, инат, риск.

Ако се интересувате повече по темата, а сте изпуснали нашата презентация, посетете сайта на StartUP – <http://www.facebook.com/StartUP@Plovdiv>.

Аз и моите колеги продължаваме към задача 2 – Вътрешна рецензия на книга, анотация, слоган.

Награди за ФМИ

Факултетът по математика и информатика при Пловдивския университет беше награден с почетни плакети от Съюза на математиците в България и ИМИ при БАН. Наградите се дават във връзка с 40-годишнината от създаването на факултета и за неговия принос за развитието на математиката и информатиката.

Награди на Дружеството на писателите

Доц. д-р Николай Нейчев беше отличен с наградата на Дружеството на пловдивските писатели в раздела за литературна критика и литературна наука, която му бе присъдена за книгата „Литература и месианизъм“. Наградата за проза получи ас. д-р Велин Станев за сборника „Гезихти“. Литературният обзор на дружеството за 2009 г. в областта на прозата и критиката направи Здравко Дечев.

„Пловдивски университет“

➔ от стр. 7

си и по отношение на скоростта на изменение на езика. Очевидно е, че ранното усвояване на компютрите влияе (и в бъдеще ще влияе още повече) върху изграждането на езиковите навици на младото поколение, формирани на базата на компютърните игри и телевизионните програми. В зависимост от това в каква степен овладяването на компютърните програми се свързва с английския език, темповете на компютризация могат да повлияят върху увеличаване на значимостта на този език за младите поколения за разлика от старите.

Заедно с процеса на изчезване на много от съвременните езици протича и един по-слабо

Накъде тече реката на времето...

проучен от лингвистите процес на диференциация, намерил най-ярко проявление сред най-разпространените езици. Нови езикови различия възникват при разделение на изходния език на диалекти и образуването на смесени езици – пиджин-езици (резултат от първоначалното смесване и едновременно употребяване на два езика) и креолски езици (с граматика, различна от двата изходни езика) като следствие от разпадането на държави, миграция на населението и други процеси на дезинтеграция или интеграция, какъвто е случаят с езиковата ситуация в мегаполисите по света.

В резултат на ускорените тем-

пове на технологичния прогрес, които водят и до все по-голямо нарастване на нови езикови елементи, в някои случаи затрудняващи комуникацията за непосветените (например многобройните абривиатури и съкращения), става все по-наложително и важно установяването на универсалните принципи на езиковата структура, които трябва да остават непроменени при преобразуването на съществуващите езици и при проектирането на нови (в това число и изкуствени). Ако съгласно най-новите изследвания именно развитието на езика и символиката на другите знакови системи (семиосферата) са в основата на развитието на техническите сред-

ства (техносферата) от предходните поколения, то следващата еволюция на цялата техносфера вероятно ще зависи от семиосферата, т.е. преди всичко от състоянието и изменението на естествените и изкуствените езици.

Науката за езика, който е неделима част от нашия живот, е с хилядолетия по-млада например от науката за звездите и се намира все още в началото на своя път на развитие. Ако си дадем сметка за скритата в езика мощ, то ще се съгласим с мъдростта на природата, така дълбоко скрила от нас тези знания. За да получи правото да разбере принципите на действие на такова оръжие като езика, човечеството трябва да премине определен път на развитие.

IN MEMORIAM

Георги Александров Кръстев

Φιζικоматематик

На 11.04.2010 г. завинаги затвори очи нашият забележителен колега, съавтор и приятел *Георги Кръстев*.

Роден в Пловдив, възпитаник и преподавател в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, той отдаде всичките си сили за решаване на множество научни проблеми, главно в областта на теоретичната физика.

Малко световни учени приравняват като *Георги Кръстев* онази творческа божествена искра, която ражда идеи, идеи, които той щедро сееше в научното поле. Съдбовно той беше белязан с науката в областите на физиката и математиката, защото рождената му дата беше на 04.01.1943 г., точно 300 години след своя велик предшественик Нютон, роден на 04.01.1643 г. Това предопределяше и колосалните му научни знания, и гениалните му идеи в теорията

на относителността, квантовата и класическата физика, в механиката на флуидите, аналитичната механика, финслеровата геометрия, специалните функции и т.н. Носител е на различни научни награди.

Георги Кръстев даде своя принос и в обучението на студентите – физици и математици. И сега негови студенти – излезли вече в живота, с удоволствие разказват как г-н Кръстев ги е учил да мислят нестандартно и задълбочено.

Георги Кръстев обаче не се опита да превърне тези постижения в социални ползи – получаване на научни степени и звания, изкачване на административни стъпала. Той гледаше на Пловдивския университет не само като място за научна работа и учебен процес, но и като на свой втори дом, в който оставаше да работи до късни часове.

Георги Кръстев не обръщаше сериозно внимание на здравословното си състояние. Затова ние, неговите колеги – по-близо до него, понякога му препоръкахме да излиза навън от задимената стая, сред природата. А той обичаше да казва: „Природата са моите книги, с които общувам – те са моите постоянни събеседници, а научните статии са моите деца, които най-много обичам“. И от преди 40 години насам голям брой негови публикации изпълват стотици страници от Научните трудове на Пловдивския университет. Много негови статии са докладвани на научни конференции, публикувани са в чужди списания; негови десетки изобретения са патентовани...

Георги Кръстев не държеше да е представително облечен, но обичаше подредеността, прецизността и естетиката в научното

творчество. Той често споделяше с нас своя „критерий“ за завършеност на една научна работа: „Една научна работа вече може да се даде за публикуване, когато четейки я сякаш се слуша хубава музика“. Математическата физика като музика беше неговото кредо!

В *Георги Кръстев* се съчетаваха естетика и прецизност на научния творец с оригинален хумор, стигащ до ирония. С този хумор той си служеше като поет във физичния фолклор – със свои творения. Тези качества са резултат от голямото му жизнелюбие, въображение и трудолюбие.

Сбогом, Жоро, и прощавай! Нека в Небесните селения да продължаваш неуморно да твориш!

От неговите колеги:

**доц. д-р Кирил Коликов,
доц. д-н Димо Христов,
проф. д-р Драгия Иванов**

ДОСИЕТАТА НА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ ИЛИ ТРУДНИЯТ ПЪТ КЪМ ИСТИНАТА

Държавна сигурност – някога обвечна с тайнствеността и славата на българските Холмсовци и Бондовци, намерили литературен и кинематографичен израз в герои като Емил Боев и Авакум Захов, през последните 20 години получи друг обществен образ – на най-демоничната структура на българската държава през периода 1945-1989 г. Принадлежността към тайните служби, досиетата на агентите и сътрудниците се превърнаха в едно от най-мощните оръжия срещу политически и икономически опоненти.

На някогашната роля на Държавна сигурност и дългата ѝ сянка в наше време беше посветена срещата разговор с членовете на комисията по досиетата, организирана под надслов „Трудният път към истината“. Г-жа Екатерина Бон-

чева – председател на комисията, отбеляза, че мненията за работата на комисията през годините са били от крайно положителни до крайно отрицателни. Идеята е архивите на ДС да се съберат на едно място, а тяхното изследване ще даде много ценни сведения за методите и способите за ръководене на българската държава, за механизмите, чрез които

били агенти или сътрудници на тайните служби.

Преди да започне дискусията беше прожектиран филмът

„Досието на ДС“, в който е показано как един млад човек се опитва да стигне до тази истина. Това е 21-годишният студент по операторско майсторство в НАТФИЗ Иван Москов. Неговият прадядо – известният социалдемократ

Атанас Москов, е репресиран от ДС. Докато чака да получи достъп до досието му, събрано в 12 тома, Иван Москов започва да си задава въпросите: *Кога, как и защо е създадена ДС? Какви хора са работили за*

нея? Кого и защо са преследвали? Отговорите на тези въпроси той търси в разговорите си с изследователя Момчил Методиев, интелектуалеца Джони Пенков, оперативния работник Цветко Цветков, медийния експерт доц. Георги Лозанов, историка проф. Андрей Пантев, с журналистите Тома Биков и Мариела Балева.

Прожекцията на филма и този род срещи на членове от комисията са насочени основно към младите хора, които не са живели в онова време и нямат представа за дейността на ДС. Този път целевата група включваше студенти от Философско-историческия факултет, за които темата за досиетата – като утрешни историци и политолози – е изключително благоприятна.

„Пловдивски университет“

България и виртуалната библиотека на Европа

Петя КОЛЕНЦОВА

България ще се присъедини към проекта на Европейската комисия за изграждане на виртуална библиотека на всички европейски езици „Еуропеана“ (<http://europeana.eu>). За целта съвсем скоро Министерството на културата ще внесе проект за одобрение пред Европейските фондове на стойност близо 1 млн. евро, съобщи на пресконференция в Пловдив заместник-министърът на културата Димитър Дерелиев. Най-мощният културен дигитален проект на Европа осигурява бърз и свободен достъп до най-големите европейски шедьоври. „Еуропеана“ включва произведения на изкуството, литературата, науката, историята, архитектурата, музиката, киното и др.

Инициатор на пресконференцията и последвалата я двудневна международна конференция „Необходими стъпки за интегриране на България в европейското начинание „Еуропеана“ беше Емил Стоянов – член на Комисията по култура и образование в Европейския парламент. За първи път двама от най-важните експерти, отговарящи за мащабния проект – Хари Фервайен (икономически директор) и Иво Волман (заместник-директор на отдел в Генерална дирекция „Информационно общество и медии“), се

EUROPEANA
connecting cultural heritage

срещнаха с представители на българските културни институции в лицето на заместник-министъра на културата Димитър Дерелиев и Даниела Петрова – председател на Комисията по култура, гражданско общество и медии в Народното събрание..

Дерелиев увери, че Министерството на културата предвижда дългосрочна стратегия за въвеждането на културното наследство на България, като предоставянето на достъпа до информация ще става при зачитането на правата за интелектуална собственост. Допълни, че изборът на присъстващата информация в интернет портала ще се извърши от културните институции – библиотеки, академии, университети, музеи и др.

Емил Стоянов предложи под егидата на културното министерство да се създаде комитет, който да изготви стратегия за постепенното включване на страната ни в дигиталната библиотека. Той посочи, че за него този проект е един от най-важните европейски проекти, защото всъщност порталът е прозорецът към нашия съсед. Според Стоянов проектът има и икономически смисъл. Мнението му категорично потвърдиха експертите от Европейската комисия на фондация „Еуропеана“. Хари Фервайен изрази мнение, че „Еуропеана“ увеличава видимостта на културните богатства на страните от ЕС. Допълни, че дигитализацията не е лукс, а инвестиция в бъдещето.

Страната, инвестирала най-много в дигитализация на информация, е Франция – 750 млн. евро за бъдещите няколко години, посочи Иво Волман. Холандия – 172 млн. евро за дигитализация по проект за аудио-визуално наследство.

Емил Стоянов започна пресконференцията оптимистично, казвайки, че се надява организираната среща да доведе до тясно сътрудничество, защото хората на духа навсякъде си приличат.

на стр. 11 ➔

Еуропеана – място за вдъхновение и идеи

Европейският съюз не може да съществува без общата европейска култура – тя не само го съпътства, тя го допълва. Европа не се състои от една-единствена култура, тя е съвкупност от безброй разнообразни и уникални култури, всяка от които е ценна и трябва да бъде опазена от загубване или унищожение. С „Еуропеана“ Европейският съюз създаде инструмент, който да гарантира устойчивостта на разнообразното културно наследство на Европа, както и механизъм, който да направи европейската култура достъпна за всички нейни граждани.

Какво е „Еуропеана“?

„Еуропеана“ е онлайн библиотека, музей и архив – всичко в едно. Програмата стартира през ноември 2008 г. като част от инициативата на Европейската комисия за дигитализиране на библиотеките и архивите. Основната ѝ цел е да направи европейското културно и научно наследство достъпно за всеки. 4,6 милиона произведения вече са достъпни онлайн в цифров вид, в това число книги, карти, филми, видеоклипове и снимки. Целта е до края на юни 2010 г., за когато е планиран стартът на новата версия на интернет страницата, те да станат 10 милиона. Втората фаза на проекта ще се опита да създаде една напълно функционираща, многоезична „Еуропеана“, която да е достъпна на всички 23 официални езика на ЕС, следователно и на български.

„Еуропеана“ е създадена с цел да насърчава достъпа до културното наследство на Европа и да улеснява формалните споразумения между музеи, архиви, аудиовизуални архиви и библиотеки, така че те да си сътрудничат в предоставянето и в постигането на устойчивост на съвместния портал „Еуропеана“. До днес повече от 1000 културни институции са дали своя принос за създаването „Еуропеана“. Повече от 150 институции са се присъединили като партньори на мрежата. В рамките на бъдещите фази на проекта „Еуро-

пеана“ ще трябва да гарантира и да подчертае важността на политиката на дигитализация, за достъпност на интернет и за дигитално съхранение, както и да даде на европейското културно наследство една трайна видимост както на общото, така и на различното, за да се превърнат те в неразделна част от европейската информационна инфраструктура.

България, подобно на останалите държави членки, трябва да се опитва да повишава своята информираност по отношение на значението на подобни инициативи и да допринася за устойчивостта на „Еуропеана“, като насочва своите усилия към дигитализация на културното си наследство.

Наясно съм, че дигитализацията е скъпо начинание, което отнема време и изисква тясно сътрудничество между собствениците на авторски права, културните институции и технологичните компании. Ето защо финансирането на такъв амбициозен проект и свързаните с него разходи започват да се поделят между Европейската комисия и държавите членки. Поощряват се и публично-частното партньорство и моделите на обществено финансиране.

Досега участието в „Еуропеана“ е доста неравномерно: Франция има най-голям принос, следвана от Германия, Холандия и Великобритания. Нужно е всяка държава членка да насърчава културните институции да работят за дигитализацията на културното си наследство.

Аз съм повече от сигурна, че България ще работи ефективно и стремително към постигане целите на инициативата „Еуропеана“ и ще допринесе за опазването на толкова ценното европейско културно наследство.

Дорис ПАК – председател на Комисията за култура и образование в Европейския парламент

Семинар, посветен на актуални проблеми на книжовната норма

На 24 април в университета се проведе семинар, организиран от Гражданско движение за реформа в образованието „Христо Г. Данов“ съвместно с Учителски пенсионерски клуб „Найден Геров“ с председател Велика Янакиева и Катедрата по български език с ръководител доц. д-р Вера Маровска. Събитието предизвика голям интерес и беше посетено както от представители на учителството в Пловдив, така и от множество ученици.

Г-жа Велика Янакиева – дългогодишен учител и председател на пенсионерския клуб – откри семинара, като подчерта необходимостта от подобни срещи за действащите учители и за учениците, за да се очертават и изясняват въпросите, свързани с актуалните проблеми на книжовната норма.

От университетска страна събитието откри доц. д-р Петя Бъркалова, която в качеството си на заместник-декан на Филологическия факултет представи филологическите специалности и разкри широката сфера на приложение на знанията и уменията, придобити в университета. Тя подчерта, че освен фундаменталните знания, които дава високвалифицираният преподавателски състав, завършилите студенти получават и големи възмож-

ности за развитие в преподавателската, издателската, преводаческата, обществената дейност. Заради големия интерес от страна на учителите и учениците доц. д-р Вера Маровска представи изпита по български език и детайлно обясни неговата същност. На събитието присъстваха и двете основателки на изпита – гл. ас. Анна Модикян и гл. ас. д-р Ваня Гайдаджиева.

Научната част на семинара беше доминирана от представителите на Катедрата по български език. Доц. д-р Петя Бъркалова представи доклад за откриване на главните и второстепенните части на изречението без въпросителни думи, като разясни с множество примери изключителната полезност и категоричност на подхода. Гл. ас. Анна Модикян разгледа някои

проблеми, свързани с ятовия преглас и със специфичните нагласи и възприятия на жителите на нашия регион по отношение на практическото приложение на променливото я. Особен интерес предизвика докладът на гл. ас. д-р Теофана Гайдарова, посветен на актуалните проблеми на съвременната книжовна норма. Употребата на пълния и краткия член при имената от мъжки род, прилагането на бройната форма, на падежните форми при местоименията, както и някои проблемни въпроси, свързани със слято, полуслято и разделното писане, употребата на главната буква и др. бяха задълбочено и новаторски разгледани от авторката. Интерес и дискусия в кулоарите предизвика и мнението на Гайдарова по отношение на преподаването на български език в средното училище и качеството на учебната литература по въпроса. И учители, и ученици бяха единодушни – преподаването на български език в гимназиите не е на нужното ниво, а учеб-

ниците в средното училище и в горния курс се нуждаят от сериозна реформа. Истински адмирации предизвика и изложението на доц. д-р Вера Маровска, която предложи запазването на традиционните правила при членуването, запазване на падежните форми при местоименията и изобщо съхраняване на всички онези норми, които определят спецификата и уникалността на нашия език.

Събитието завърши с интересна дискусия, в която участваха учители от пловдивските училища, коректори, ученици. Те направиха своя коментар и зададоха въпроси както по отношение на основните доклади, така и по някои частни езикови проблеми.

Би било добре такива срещи да станат традиционни, защото в разговорите и в споровете се ражда истината и се гради новото.

„Пловдивски университет“

България и виртуалната...

➤ от стр. 10

Завърши също оптимистично. Според него посочените огромни суми от експертите не бива да ни обезкуражават, защото в България с помощта на културните институции би се създал качествен проект с далеч по-малко средства. Без да се подценява важността на финансирането, много по-важна е селекцията на информацията, която ще представи културното наследство на България в „Европеана“.

Основната цел на този интернет портал е да направи европейското културно и научно наследство достъпно за всеки. Програмата стартира през ноември 2008 г. като част от инициативите на Европейската комисия за дигитализиране на библиотеките и архивите. Предимството ѝ е, че потре-

бителите могат да извършват тематични проучвания, без да им се налага да посещават различни сайтове и ресурси и да търсят в тях.

Единственият представен български писател за момента е Иван Вазов, а изкуството ни е онагледено чрез няколко български шевици. Споменати са няколко средновековни монети и стари географски карти.

На международната конференция, на която бяха обсъдени бъдещите стъпки за включването на България към културния прозорец на Европа „Европеана“, от Пловдивския университет взеха участие доц. д-р Живко Иванов, проф. Георги Тотков, доц. д-р Петя Бъркалова и Милка Янкова – директор на Университетската библиотека.

Кръгла маса по случай 65-годишнината от победата над фашизма

Кръгла маса на тема „Съвременни аспекти на Втората световна война“, посветена на 65-годишнината от победата над фашистка Германия, беше организирана от Дружеството за приятелство с народите на Русия и ОНД. В работата на кръглата маса участваха и преподаватели от Катедрата по история. Гл. ас. д-р Симеон Кацаров, гл. ас. д-р Тодор Радев и Тодор Биков акцентираха в своите изказвания върху причините за войната, за

мястото на България в различните фази и поуки от нея. Г-жа Мера Стоянова – председател на Съюза на ветераните от войните, и други участници, сражавали се в българската армия, вече като част от антихитлеристката коалиция, разказаха спомени. Те отбелязаха и факта, че благодарение на своето участие в крайната фаза на войната България успява да съхрани държавните си граници.

„Пловдивски университет“

СТАРТИРА РЕАЛИЗАЦИЯТА ЕКСПЕРИМЕНТА

Доц. д-р Ваньо ЧОЛАКОВ

На 30 март 2010 г. Големият адронен колайдер (LHC – Large Hadron Collider) в ЦЕРН за пръв път сблъска два снопа протони с енергия 3.5 TeV – нов световен рекорд по енергии. Експериментът CMS успешно детектира тези сблъсъци, поставяйки началото на „новата физика“ на LHC.

Точно в 12:58:34 ч. Контролният център на LHC обявя стабилни насрещни снопове и осъществи сблъсъци, които бяха регистрирани моментално от CMS. Минути по-късно огромната процесорна мощ на детекторния комплекс анализира данните и показва първите изображения на частиците, получени в резултат от сблъсъците, прекосяващи детектора CMS.

CMS работеше на пълна мощност и регистрира около 200 хиляди сблъсъка през първия час от работата. Данните бяха бързо записани и обработени от огромната компютърна ферма в ЦЕРН, преди да бъдат разпратени до физиците от колаборацията, пръснати по целия свят (в това число и в катедра „Атомна физика“ при ПУ „Паисий Хилендарски“) за по-нататъшен детайлен анализ.

Първото измерване, направено от CMS, беше с цел определянето на точната позиция на сблъсъците, необходима за фината настройка на ускорителя и на експеримента. Това измерване бе направено в реално време и показва, че сблъсъците стават в рамките на 3 милиметра от центъра на 15-метровия детектор CMS. По този начин вече бе демонстрирана внушителната прецизност на 27-километровия ускорител LHC, както и готовността за работа на експеримента CMS. И наистина, всички модули на CMS работят отлично – започвайки от детектора, преминавайки през тригерната система и системата за събиране на данните, които подбират и записват най-интересните събития, до софтуера и компютърните мрежи, които обработват и пренасят данните.

По случай успешно-

Ръководителят на експеримента CMS Гидо Тонели обявява първите сблъсъци при рекордната енергия от 7 TeV на LHC

то начало на работата на LHC и CMS при тези рекордни енергии на сноповете, ръководителят на експеримента CMS Гидо Тонели се обърна към членовете на колаборацията с думите:

„Това е моментът, за който чакахме и се подготвяхме толкова години. Намираме се на прага на нова, неизследвана територия, която може да крие отговорите на някои от основните въпроси на съвременната физика. Защо Вселената изобщо съдържа вещество? От какво в действителност е изградена 95% от нашата Вселена? Могат ли известните ни досега сили на взаимодействие да бъдат обяснени от една единна сила? Скоро ще започнем систематично търсене на Хигс-бозона, както и на частиците, предсказани

от новите теории като „Суперсиметрията“, които могат да обяснят изобилието на тъмна материя във Вселената. Ако те съществуват и LHC ги роди, ние сме уверени, че CMS ще може

катедра „Атомна физика“ Мирчо Родозов.

Основните направления на научната програма на CMS са:

Хигс-бозонът в рамките на Стандартния модел.

Откриване и изучаване механизма на нарушаване на електрослабата симетрия и генериране на масите на частиците, което е свързано с откриването на тежка неутрална скаларна частица Хигс-бозон. С протон-протонни взаимодействия при енергии на сътолкновение в системата на центъра на масите 14 TeV и светимост $10^{34} \text{ cm}^{-2}\text{s}^{-1}$ (в момента LHC работи в режим на 7 TeV) LHC е в състояние да генерира голямо количество от очаквания в рамките на Стандартния модел Хигс-бозон и да осигури неговото откриване в целия диапазон възможни маси: от текущата долна граница 114 GeV до границата на тривиалност в района на 1 TeV. С това проверката на основните принципи на Стандартния модел ще придобие цялостен и завършен характер, към което бяха насочени многостранни и интензивни експериментални изследвания през последните няколко десетилетия. В колаборацията CMS е разработена и утвърдена детайлна програма за търсене на Хигс-бозона във всички възможни канали на разпад, като с три от тях може да се покрие цялата масова област за обезпечаване на неговото успешно откриване. Това са двуфотонният разпад, който е оптимален за леки маси, и два разпада на двойка

да ги детектира. Вече започваме да изучаваме още по-детайлно известните частици от Стандартния модел, прецизно да оценяваме отклика на детектора и точно да измерваме всички възможни фонов процеси. Определено ни предстоят вълнуващи времена.“

По-голяма част от натрупаната и записана за един месец информация в CMS предварително е обработена и получените резултати са много обнадеждаващи. Вече се наблюдават сигнали за раждане и разпад на част от известните частици – W, Z, J/Ψ и др., което дава увереност в успешното реализиране на обширната научна програма на CMS колаборацията. В процесите на набиране, запис и анализ на експерименталните данни на CMS в CERN от 02.04. до 02.05. участва и студентът от магистърската степен към

НА НАУЧНАТА ПРОГРАМА ПО CMS В CERN

електрослаби векторни бозони, WW и ZZ , с техните последващи лептонни разпади, които са ефективни в областта на средни и големи маси.

Суперсиметрия. Стандартният модел (SM) е теорията, която понастоящем дава най-добро описание на елементарните частици и техните взаимодействия. Почти целият набор експериментални данни, натрупани досега, е в много добро съгласие със SM. Но SM притежава и редица недостатъци. Един от тях е така нареченият „проблем на йерархията“, който се заключава в необходимостта от фина настройка на стойностите на реалната действителност. За решаване на този проблем класът модели, наречени с общо име „Суперсиметрия“ (SUSY), въвеждат набор от нови частици-партньори на вече наблюдаваните. Търсенето на проявления на SUSY има директна връзка с космологичния проблем за съществуването на „тъмна материя“ в нашата Вселена, тъй като някои реализации на SUSY предлагат подходящ кандидат за тъмната материя, а именно най-лекото слабовзаимодействащо стабилно неутрално (това е смесено състояние, включващо фотиното и други неутрални „ино“). Трябва също така да се отбележи, че SUSY внася съществени промени в сектора на Хигс-бозона, като броят на тежките частици от типа на Хигс-бозона нараства на пет. Разпадите на суперсиметричните частици, като скварки и глюино,

водят до крайни състояния, съдържащи неутралино, което не се регистрира от детекторните системи и поради това такива събития се характеризират с аномално големи липсващи енергии и импулс. Затова общ подход в търсенето на

Дежурният екип на експеримента CMS в контролната зала в първите моменти на сблъсците

проявления на SUSY е анализ на променливи, включващи липсваща енергия и импулс.

Като пример на този подход може да се посочи регистрирането на суперсиметричния партньор на топ-кварка, t който в повечето реализации на SUSY е най-лекият суперсиметричен кварк. Неговите разпади ще водят до крайни състояния с поне един топ-кварк плюс голяма недостигаща напречна енергия поради недетектирано неутралино.

Други експериментални сигнатури на SUSY са много-лептонни крайни състояния и голям брой адронни струи (особено b -jets и/или t -jets).

Допълнителни размерности. Друг клас модели, предлагащи решение на проблемите на SM, са моделите с „Допълнителни раз-

мерности“ (ED), в които геометрията на пространство-времето се разширява с по-високи размерности. Частиците-носители на гравитационното взаимодействие – гравитоните, се разпространяват освен в обичайната за нас четиримерна пространствено-временна реалност, а така също и в тези допълнителни размерности, докато

за всички други частици допълнителните размерности са недостъпни. Така относителната слабост на гравитационното взаимодействие спрямо останалите видове взаимодействия се обяснява с това, че ние наблюдаваме само онази част от гравитационния поток, която се разпространява в нашето четиримерно пространство-време. В моделите ED се предсказва раждане на гравитони при партонните взаимодействия на LHC. Тези гравитони могат да преминават в допълнителните размерности и така да предизвикват мнимо нарушаване на запазването на енергията и импулса в нашата действителност. Освен чрез наблюдаването на такива аномалии, раждането на гравитони може да се регистрира и по разпадите им на частици

от спектъра на CMS, които са достъпни за изследване в експеримента CMS.

Изследвания в рамките на Стандартния модел.

Първостепенната цел на изследванията в рамките на Стандартния модел е проверка на предсказанията му в безпрецедентната енергетична област, достигната за първи път на LHC. Ще бъде изпълнявана обширна програма за измерване на свободните му параметри и подобряване на точността, с която те са известни. Освен че това е решаващо за повишаване на предсказателната мощ на теорията, наблюдаването на отклонения в хода на прецизни измерения – например на усилването на редки разпади, би сигнализирило по индиректен начин за нова физика извън пределите на Стандартния модел. По-важните направления, по които ще се провежда активна работа в CMS, са изследвания в областите на Квантовата хромодинамика, топ-кварковата, електрослабата и B - физиката.

Изследване на взаимодействия на тежки йони.

Освен осъществяване на протон-протонни взаимодействия, на LHC ще бъдат ускорявани и сблъсквани снопове оловни йони с енергии до 2.76 TeV/нуклон. Огромните енергетични плътности при такива взаимодействия се очаква да осигурят ясни проявления на образуването на ново състояние на материята във вид на кварк-глюонна плазма. Свойствата на тази нова форма на материята и нейните фазови преходи към адронната материя ще бъде обект на специално посветени на това изследвания на CMS.

Стилове на преподаване...

Проф. д-р Асен КАРТАЛОВ

Различните преподаватели имат различен стил на работа със студентите. Със своя подход към тях, със своя стил на преподаване едни ги привличат, а други ги отблъскват. Стилите на преподаване са толкова, колкото са преподавателите на този свят. Но в по-синтетичен и в по-интегрален план стилът се определя главно от съотношението на рационалното и емоционалното начало в процеса на преподаването. Предпочитането на един или друг стил на преподаване зависи не само от личността на преподавателите, но и от особеностите, от равнището и качеството на студентите. Едни студенти предпочитат емоционалния преподавател и емоционалния стил на преподаване, други желаят рационално-разсъдъчния, а има и такива, които искат умереното съчетание...

Повечето от студентите харесват емоционалния стил на преподаване. Той им попада повече, адекватен е на възрастта им, отговаря на тяхната емоционалност. Във възрастово отношение студентите са по средата на младежкия период в живота на човека. Той е преход от зависимото детство към свободния, самостоятелния, отговорния живот на социално зрял човек. Приема се, че в този период се развива социалната зрялост на индивида. По средата или в края на същия период се ражда и личността на човека. Той е вече не само обект, но и субект на личностния и обществения си живот. Развива се потребността и способността му да прави свободен избор. Според Киркегор избиращият човек и личността са синоними. Личността е възможност и способност на отделната човешка индивидуалност да избира, да се проектира в живота и делата на обществото. Тя е социалната проекция на човека в обществото. Човешката индивидуалност не само присъства в света, не само изпитва неговото въздействие. Самата тя му въздейства, прави го, твори го... Светът извън нея не е външен, не е чужд. Той е и неин свят. Именно тук се ражда и се развива усещането, дори потребността за свобода. Свободата е потребност на личността. Чове-

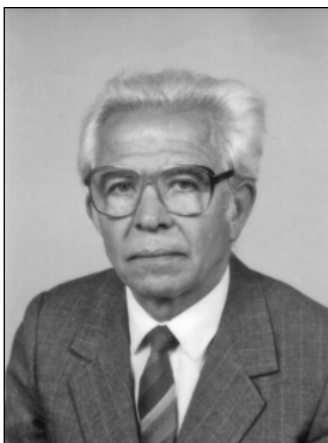
Стилът – това е самият човек.

Стилът на преподаване – това е личността на преподавателя....

кът е личност тогава, когато е свободен. Затова младежката и студентската възраст са толкова чувствителни към академичната свобода. Желаят я и я предпочитат. Готови са да носят и отговорността за нея...

В условията на едно относително мирно и спокойно историческо време социалната зрялост на индивида се развива предимно умерено и постепенно, а не в някакви бурни и резки взривове. Затова по средата на младежкия период, т.е. в студентската възраст, особено в първи и втори курс на следването, все още е запазено детското, игривото, забавното, развлекателното, емоционалното начало в поведението и живота на младежите. В повечето от тях доминира емоционалното преживяване на нещата и ситуацииите. Студентите предпочитат емоционалния стил на преподаване, който отговаря на тяхната емоционалност...

Емоционалното преподаване е живо, динамично, огнено, увлекателно, интересно. То е върховно напрежение на умствената и емоционалната енергия на преподавателя, което задоволява не само познавателните и емоционалните потребности на студентите, но и нуждата им от силни усещания... Емоционалният преподавател превръща лекцията почти в спектакъл. Общуването му със студентите е изкуство, театър. С музиката на красноречието си, на ораторската реч, с допълващата и подсилващата красота на жестовите и мимиките, с интонацията, с метафорите и сравненията, с алегоричните, с условностите и с недоизказването, дори с паузите на говорещото мълчание той въвежда студентите в приказния и загадъчния свят на науката... Нейните тъмни и абстрактни понятия се анали-

Проф. Асен Карталов

зират и осмислят в образна форма, която попада на студентите. Попада им, защото те живеят в едно по-друго време. Това е времето, в което визуалната култура се развива в изригващи форми и ги залива като лавина. Те предпочитат думите да бъдат не само изказвани, изразявани, но и изобразявани. Затова е нужно силно развито въображение, склонност и към фантазиране. И в науката е нужно въображение. Въображението помага на човека да се ориентира в абстрактния свят на понятията. Не само мисленето, и въображението е път към осмислянето на едно или друго абстрактно понятие...

Атрактивният стил на преподаване е изморителен и изтощителен. По-младите преподаватели го постигат с лекота. Но на по-възрастните им струва големи усилия, макар че той зависи не само от възрастта, но и от темперамента им. Темпераментът е нещо постоянно, почти неизменно. Човек се ражда с него. Един холерик си остава такъв и в дълбока старост. Същото се отнася за всички видове темперамент. Възпитанието само ги шлифова и изглажда, но не ги променя...

Този стил на преподаване опиянява и омагьосва студентите, дори замъглява разума им, разпалва чувствата им и ги държи винаги будни. Но не стимулира достатъчно самостоятелното мислене на младите хора. Мисли предимно преподавателят. Студентите са постоянно омаяни и унесени от увлекателната форма и приемат наготово мислите на обучаващия ги. Те нямат време да ги анализират. Дори не изпитват потребност да ги записват, понеже не успяват. Слушат активно омаяни, за да не би при записването да пропуснат нещо интересно... Лек-

циите на такива преподаватели се очакват с нетърпение от студентската аудитория. Те са като някакви ярки събития в академичния им живот. Затова се посещават доброволно. Насилието, принудата са напълно излишни. На такъв стил на преподаване са способни не само големите професионалисти, но и артистичните натури. Със своята богата професионална и обща хуманитарна култура тези преподаватели са винаги нови и интересни. Винаги са уникални. Никога не се повтарят. Постоянно се раждат и възраждат. Вечер "умират", сутрин се раждат. Разнолики души. Не са в покой. Техният покой е движението. Вечното неспокойствие е същността им. Те са спокойни само с неспокойствието си. Затова са винаги и навсякъде желани и очаквани. В общуването с тях времето тече бързо, неусетно, но по-съдържателно, по-богато, по-наситено, по-съгъстено...

Други студенти предпочитат рационално-разсъдъчния стил на преподаване. Те са сравнително по-малко. Това преподаване е по-спокойно, по-умерено. Темпото е средно – нито бързо, нито бавно. Не е монотонно. Разнообразно е – с ускоряване и забавяне, с повишаване и понижаване, с всички тънкости на интонацията. Тук преподавателят акцентира на хладната логика на разума. С дълбочината на мисленето си, с логиката и системността на изложението, той атакува и стимулира директно активността на разума. Преподавателят постига анализирането, осмислянето и разбирането на основните понятия и принципи на науката по строго логичен път. Предлага им науката в една стройна логична система. В нея понятията са подредени хоризонтално и вертикално. Всяко понятие има своето място. Студентите осмислят и усвояват тази система не само рационално. Те я усещат и емоционално. Преживяват я и като естетически феномен...

Рационално-разсъдъчният стил на преподаване стимулира мисловната активност на студентите, но при него те се изморяват по-лесно и по-бързо. Той е относително еднообразен,

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СТУДЕНТСКИ КОНГРЕС ПО ПСИХОЛОГИЯ СЕ ПРОВЕДЕ В ХОЛАНДИЯ ПОД МОТОТО „ОСВОБОДИ СВОЯ УМ“

Цветелина Мантарова

Психология, IV курс

Европейската федерация на студентските психологически асоциации (European Federation of Psychology students' Associations, EFPSA) е най-голямата и най-атрактивната институция в областта на психологическата наука, управлявана изцяло от ентузиастични, активни и креативни студенти по психология.

Студентската организация има вече 23 годишен опит и развитие, както и повече от 250 000 членове от цяла Европа. Едни от най-известните дейности, които EFPSA провежда са: организиране на лятно училище с изследователска насоченост, издаване на годишен психологически журнал, обучителни семинари, подпомагане и информиране на студентите във връзка с възможности за обучение в чужбина, ръководене и изготвяне на обменни международни проекти, както и още много други разнообразни дейности и активности. Но несъмнено най-голямото събитие, както по мащабност, така и по популярност е провеждането на ежегодния студентски конгрес по психология.

Тази година събитието бе в Холандия и в него взе участие 210 студенти от почти всички европейски държави. Въпреки че конгресът се

проведе в критичен и изпълнен със стресови ситуации момент, а именно в седмицата, в която изригването на вулкана в Ирландия затвори всички международни летища, само 40 студенти по психология от общо заявили участие 250 не успяха да стигнат до замъка Де Беркт, област Баарло, където се проведе дългоочакваният от всички конгрес. Някои от студентите дори бяха пътували повече от 2 дни, изминавайки хиляди километри, използвайки всички възможни алтернативни начини за транспорт освен въздушния – автобуси, лични автомобили, ферибот, влакове, та дори и велосипеди, прекачвайки се от едно на друго превозно средство, само за да присъстват на мащабния и изпълнен с наука и интернационални приятели конгрес.

В рамките на една седмица, преливаща от емоции, културни програми, игри, научна програма, обилна трапеза, луди студентски вечерни забавления, екскурзия до столицата Амстердам и въодушевени аналитични дискусии премина XXIV европейски студентски конгрес по психология, познат под мотото „Освободи своя ум“ (Free your mind).

Научната програма се състоеше от 21 професионални лекции, водени от холандски психолози и преподаватели, 22 студентски уъркшопа, сред които имаше и българско участие, 10 постер-презентации, базирани на психологични изследвания и дългогодишни студентски проучвания, както и множество студентски доклади, представени на професионално европейско и научно

ниво. Едни от най-завладяващите лекции и тренинг семинари бяха на тема: Интернационалната комуникация; Ползите от забравянето – изследване и практика; Освобождаване на ума чрез освобождаване на тялото; Учене чрез играене на интернет игри; Как да работим, използвайки своята креативност; Психология на сълзите: факти и измислици; Стимулиране на мозъка чрез магнити и още много други интересни и нестандартни лекции и обучения, селектирани и предложени от холандските домакини. А сред най-забавните и развлекателни активности, включени в социалната програма, бяха: уъркшопът за каране на колело, за фотография, бойни изкуства, за рисуване и провокиране на смях, водени от организационния екип на тазгодишната конференция.

И сега, само 2 седмици след края на това грандиозно интернационално студентско психологическо събитие, сигурно се досещате, че всички участници страдат от така наречената посттравматична EFPSA депресия.

Догодина юбилейният XXV EFPSA конгрес ще се проведе в Полша през месец май, а това лято самите ние ще сме домакини на Лятното училище по психология, което ще бъде на тема „Социална когниция“ и ще се състои в Благоевград през месец юли.

➡ от стр. 14

което понякога стимулира скуката. Този стил на преподаване привлича предимно рационално-разсъдъчния тип студенти. Не се предпочитат от по-емоционалните, от по-първосигналните, по-образно мислещите. На тях им е скучно. Те търсят и се насочват към емоционалния тип преподаватели.

Преподавателите би трябвало да се съобразяват с психиката на студентите. Необходимо е да опознават техните потребности и очаквания, да се съобра-

Стилове на преподаване...

заяват с тях, да променят своя стил на преподаване. Стилът им на преподаване трябва да бъде гъвкав, динамичен, пластичен... Но нали стилът е самият човек, самият преподавател? Може ли той да променя личността си? Може ли да бъде много личности, дори всички личности? Възможно ли е днес да бъдеш един, а утре – друг? А понякога се налага в един и същи ден да бъде различен – до обяд да бъде един, а следобед – друг.

Той трябва да е различен с различните студенти – с математици е един, с филолози е друг, с музиканти още по-друг и т.н. Това е както при общуването му с различните хора. При общуването с всеки човек е нужно да бъде и повторим, и неповторим. Не е лесно. Трудно е. Но трябва да се опитва да го прави.

Най-лесно се справят в това отношение смесеният тип преподаватели. Те носят в себе си равновесието на рационалното

и емоционалното начало. То не се постига с някакво усилие на волята. Проява е на вътрешната им хармония, на съгласието между разума и чувството. Нито чувството замъглява и обезсилва разума, нито разумът охлажда и умъртвява чувството. Те взаимно се допълват. Преподавателят привлича и поддържа интереса на студентите и чрез будността на разума и чрез живостта на чувството. Той завладява вниманието им и с дълбокото логично съдържание, и с увлекателната форма на своята лекция...

Поетът Валери Петров навърши 90 години

Вълшебникът на българската поезия

Той е Вълшебникът в българската лирика. Поетът, чиито стихове десетилетия наред отправят най-топлите, най-непосредствени и деликатни послания, говорейки за така важните, съществени сърцевини в наглед простичкия ни човешки свят. Поетът, който умее да бъде едновременно притихнало от чудесата на вселената дете и мъдър възрастен. Поетът, който с един замах на магическото си слово разрушава скепсиса ни, повярвал в черно-белите контури на деня с убедеността, че не бива, не можем да бъдем слепи за неистово пъстрите му цветове. И който притежава едно от най-трудните, но именно заради това предизвикващо възторг умение – да говори с иронична усмивка за горестните носталгии, за болките, тревогите, разочарованията, съпровождащи неслучилите се човешки полети и вдъхновения.

Валери Петров е един от малцината български

Валери Петров

творци, които не позволяват на лириката си да откликва с фанфарно звучене на идеологическите патетики – в едно вече отминало време, и на социално-патриотарски назидания – днес. В началото на бурното десетилетие на 60-те години, с така присъщата за поетическото му слово есенно-златна мекота, той написа прекрасната поема „В меката есен“, в чийто сюжет се завъртя цветният калейдоскоп на

личната човешка памет, опитваща се да осмисли отминалото време, историята и написаните стихове в равностойната на паметта за интимно преживяното, от позицията на личното участие в онова, което вече е придобило статут на „героична история“. Представен, „изговорен“ със знаците на човешкия глас, светът, изграден в поемата, предостави възможност за сплетени, „сговорени“ помежду си пътувания из „пространството и времето“, а увереността в необходимостта и хармонията на човешката близост с годините се превърна в една от най-емоционалните емблеми на лириката на Валери Петров. Усещането за такава близост се поражда неизменно в сърцата на всички негови читатели. Днес поетът се радва на правнуци, а няколко поколения малчугани израснаха с усмивка, повтаряйки като заклинание вълшебните му стихове: „Казва се приятел пръв,

Валери Петров бе награден с почетния знак на Пловдивския университет за заслугите му за развитието на българската култура и във връзка с неговата 90-годишнина. Наградата беше връчена от заместник-ректора доц. д-р Запрян Козлуджов.

но защо е той такъв...“

Поет, сценарист, драматург, преводач Валери Петров е уникален творец в съвременната ни културна история. Той умее да бъде внимателно вгледан и вслушан в картините и звуците на човешкото време и заедно с това да изговаря поетическите си думи с финес, с пощада, разбиране и прошка към всичко онова, което ни е накарало да забравим, че някога сме били деца, че „и ний сме били от вида на хвърчащите хора“....

**Честит юбилей,
Вълшебнико!**

Гергина КРЪСТЕВА

Под зеленото дърво

*Шути дървото над главата ми
в златисти нишки и листа
и трепкат хлорофилни атоми
в очите ми и в мисълта.*

*И казвам си: – Били те срещнали
със ръкопляскане отвред,
ти гледай сам да разбереш: дали,
кога и где си бил поет!*

*И знай: не в бара, не на тениса
сподуките ни блясват в миг -
обикновено те родени са
от гняв, съзри и таен вик.*

*А и съзрите са изматливи,
от тях не бивай заблуден -*

*напират ли, ти казвай: «Знам ли ви
отгде избликли сте в мен!»*

*Защото сложна, многопластова,
лъжлива е душата в нас
и често иде не от нас това,
което уж е собствен глас,*

*а собствения, автентичния,
е някъде дълбоко скрит,
далеч от мисли за отличия,
за слава и параден вид,*

*и само – знаем го – когато са
от този дълбинен избор наши,
ненагнетявани от патоса
на вътрешния инструктаж,*

*тогава само стиховете ни
достигат до сърце и ум
и са и търсени, и четени,
буз нужда от изкуствен шум,*

*защото всеки разпознава го
тоз глас, от нас избликнал сам,
и – не нетрайно, от лукаваго,
днес гръмка слава, утре – срам -*

*чуй одобрението истинно
шули към нас едва-едва
с друг шум, като на туй разлистено
дърво над твоята глава.*

Резултатите от литературния конкурс

В литературния конкурс, организиран от вестник „Пловдивски университет“, участваха 17 студенти. Малък брой участници – за сравнение, в предишни години броят им е бил двойно и тройно по-голям. Явно музите на „пишещите“ от университета не са си свършили работата. Разбира се, количествените показатели не са толкова важни, по-важни са качествените. Но според журито, което бе в състав: доц. д-р Николай Нейчев, ст. ас. Вазкен Налбантян и Тильо Тилев, и в качествено отношение добрите текстове са малко. Затова неговото решение е да не се прави класиране, а да се даде една награда за поезия и с грамоти да бъдат отличени тези, които са отбелязани от журито.

Над всички участници се откроява Есен Устренска – Право, II курс. Нейното представяне е най-цялостно, докато останалите правят впечатление с отделни творби. Сред тях трябва да споменем Кремена Коева (Славянска филология, V курс), Десислава Илиева (магистърска програма „Кино и литература“), Стефана Минчева (Етнология, I курс), Стилиана Заимова (Специална педагогика, III курс), Свобода Стоева (Етнология, II курс). Добри попадения имат Валери Шуманов (МИО, II курс).

Стефана Минчева

Реката

Реката – разтопен метал. Не олово. Сив лъщящ метал. Светла диря от жълтото в небето. Без слънце. Облаци и задимена синева. Реката – пепел. Сиво. Разтопено. Вятър. Набраздена повърхност като старческа кожа. Реката е стара. Сива е. Но не е като вълка. Не си мени и кожата. (нито нрава) Като огромна змия криволичи из долината. Люспеста сивкава жълтеникаво-мръснокафява змия. (жълта змия и черна котка) По пътя видях черна котка. С уморен поглед от мъкнене на чужди нещастия. Обърна поглед към мен. Вятър. Прах. Седнах да гледам водата и обърнах поглед към брега. (мислите се материализират?) Там видях истинска змия, пепелявокафеникава, съскаше като всяка прилична уважаваща себе си гад. Почудих се дали да я убия и с какво. Не ме закачаеше. Бавно криволичеше по камъните и зави към тревата. Щом се изправих, забърза към купчина суха трева. На същото място преди време бяхме видели с мама голям плъх – сив. Една котка тичаше след него и душеше, но той бягаше, за да си спасява живота и като змията се скри сякаш вдън земя. Откъдето се беше появил. Където му беше мястото. Погледнах реката. Вятър. Залез. Без слънце. Помислих си, че прилича на змия. Видях змията. (може би това трябваше да стане) Погледнах реката. Помислих си, че прилича на кожата на старица. И остарях...

Кремена Коева

Писмо до татко

Закотвих болката от времето
на нощите, в които съм те чакала,
на дните ми, отминали без теб,
на мигове, в които аз съм страдала.

Знаеш, че съм влюбена в реката
и как обичам всички твои кораби.
Знам какво дели ни – тя, водата
завлече моя свят и ме ограби.

В пристанището гларусите стихват
и не за първи път стоя сама
до котва, на която пише ситно
„Татко, ще те чакам на брега!“

Есен Устренска

* * *

Шепотът на вятъра се заплете
в шума на косите ми.
Сега е като чайка,
оплетена погрешно
в забравена рибарска прежа.
И като вечно слънцестоене,
загледано с прозрачна завист
в очите на деконощето.

Шепотът на вятъра е като в плен
в шума на косите ми.
Като ситен пясък,
окован в плътта на стъкло.
Подушва в решетките си
полъха на затворнически убийства.
Сега се учи да събира пълнолуния
и с тях да плати амнистията си...

* * *

Как искам да съм вечна
като блясъка на сутрешна роса,
облечена в най-ярката си пролет
или във роба от чешмириени листа.

Повярвай ми, така ще бъда вечна,
обречена на своя дълъг март.
А ти свободен си да ми завиждаш,
облегнат тежко на гърба на своя свят.

Аз сливам се със своя вечност
и с пролет пак посиввам пеперудите.
Не сънувам кървавите късни залези,
посрещам свои изгреви под дюлите.

* * *

Дочу ли удара на ангел с пеперуда?
Крилата им се скършиха на две
и слънчевия прах на времето
перата им изрониха най-тежко...

И колко сяпа се почувствах,
когато търсеха шивач по булеварда,
незнаеща кого да препоръчам,
потеглиха по странно дълъг млечен път...

Крилата – останаха си на парчета,
след удара на ангел с пеперуда,
а аз не бях достатъчно добра,
своите да им оставя...

УЧАСТИЕ В МАЙСТОРСКИ КЛАС И КОНКУРСИ НА СТУДЕНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ ДЖАЗ И ПОП ИЗПЪЛНИТЕЛСКО ИЗКУСТВО

За пореден път беше организиран майсторски клас на Наташа Миркович – Австрия (предлагаме ви интервю с изпълнителката). В него се включиха студентите от класа на Мая Бошева по Джаз и поп изпълнителско изкуство Виолета Славова, Елица Иванова, Лиляна Пенчева, Добромира Христова и Йордан Писов. Майсторският клас се проведе от 19 до 25 април в рамките на фестивала Културни дни в Стария град, организиран под патронажа на г-жа Райна

Петрова – кмет на район „Централен“.

Теодор Батуров, третокурсник от класа на Мая

Бошева по Джаз и поп изпълнителско изкуство, участва в конкурса на Българската национална телевизия за млад изпълнител на международния певчески конкурс в град Юрмала (Литва) и беше един от 15-те финалисти.

На 9 май Батуров бе включен в тържествения концерт, посветен на Деня на Европа, който се проведе пред храм паметника „Александър Невски“. От 12 до 14 май участва в конкурса „Сарандев“ в Добрич.

– Г-жо Миркович, каква музика обичате да пеете?

– Джаз, класическа музика, фолклор.

– Голямо впечатление на публиката направи родопската песен, която изпълнихте на концерта.

– Учила съм музикална етнология и фолклорна музика, над която много обичам да работя. Особено над фолклорната музика на други народи. Във Виена имам много добри приятели българи – Константин и Александър Владигерови (внуци на Панчо Владигеров – б.авт.), Димитър Карамитев, Магдалена Карамитева, известният виртуоз на акордеона Мартин Любенов. Много обичам българската фолклорна музика. Ще направя аранжимент на българска народна песен, но не с чисто етническо звучене.

– Ще имате ли скоро концерт в България?

– Не. Ще имам в Австрия. Аз съм тук по покана на Фондация „Огънят на Орфей“ вече за трети път, за да уча младите таланти на поп, джаз, фолклорно пеене. Преподавах в Майсторския клас по пеене тук в Академията в Пловдив от 19 до 25 април.

– С какво впечатление

останахте от младите ни изпълнители, които сега се развиват?

– Слушам младите певци, с които работя в Пловдив, и мисля, че са талантливи и могат много да постигнат. Харесва ми, че са силно ангажирани с музиката и влагат много емоция, което особено ми допада. Работя с млади хора в Австрия, но те нямат такава страст в музиката си. Не са така отворени като българите. Просто реагират по друг начин. Вероятно българското министерство на културата подкрепя националната култура. Това е добре, защото така ще могат да се развиват младите таланти. Не знам какъв е музикалният пазар в България и как се справят младите хора тук, но във всеки случай ще е прекрасно да ги подкрепят. Концертът на студентите беше приет от хората в залата много добре, имаше доста публика.

– С нашите виртуози на китарата от „Акустик трио 3000“ сякаш много бързо се сработихте?

– Много драго ми стана, че имах честта да изляза на сцената и да пея с известните китаристи от „Акустик трио 3000“. Преди това направихме 15 – минутна репетиция. Те са

Наташа Миркович – Де Ро е певица и актриса, родена в град Зеница (Босна и Херцеговина), но израснала в Сараево. На 6 години започва обучението си по пиано в Зеница, следва музикални науки в Сараево и в Грац. Работи в Камерната опера на Грац и в Народната опера на Виена. Наташа Миркович – Де Ро и Матисас Лойбнер печелят за проекта „Айвар и Щерц“ Австрийската награда за световна музика през 2005 г. Работи по много нови проекти, преподава пеене.

На 24 април тази година Наташа Миркович показва впечатляващите си певчески умения, изпявайки се заедно с едни от най-добрите китаристи на България от „Акустик трио 3000“ – Цветан Недялов, Иван Лечев и Веселин Койчев, в Концертна зала на Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив. Концертът беше част от Фестивала на китарните ансамбли „Преподаватели и студенти на сцената“, който се организира за втори път по инициатива на Стела Митева-Динкова – преподавател по класическа китара в АМТИИ. Певицата впечатли публиката с акапелна импровизация, с две джаз изпълнения, едно от които „They can't take that away from me“ на Гершуин. Но това, което накара хората в залата да онемее от изненада, беше изпълнението ѝ на родопска песен. Оказа се, че Наташа участва като преподавател в Лятната академия за изкуство „Огънят на Орфей“ в Широка лъка и обожава българската фолклорна музика.

от толкова дълго на сцената и са музиканти, които разбират от работата си. И действително успяхме да се сработим бързо. С Иван Лечев, Цветан Недялков и Веселин Койчев си говорехме, че може да направим някой общ проект и заедно да се явим отново пред българската публика.

– Как може да се сдобием с Ваши изпълнения?

– Някои от албумите ми вече са продадени, но един албум може да се намери в amazon.com. Казва се Ajvar&Sterz. От октомври в продажба ще бъде и друг проект.

Изследване на полски учен върху българската културна история

Доц. д-р Дарина ДОНЧЕВА

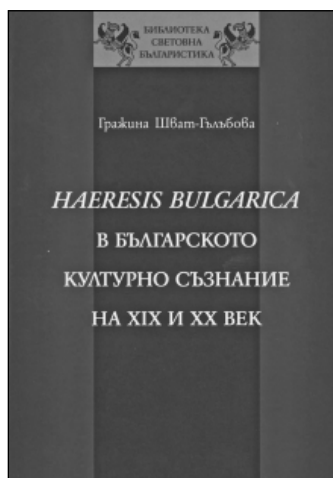
Полската българистика неведнъж е доказвала безспорните си възможности да интерпретира български културни феномени с изключителна проницателност и задълбоченост. За пореден път в нейните високи изследователски хоризонти пловдивската университетска общност имаше възможността да се увери по време на гостуването на проф. Гражина Шват-Гълъбова, директор на Института по славистика на Полската академия на науките и професор във Варшавския университет, която беше гост на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на 27 април.

Проф. Шват-Гълъбова, придружена от г-жа Халина Кръстева от Полския институт в София, представи пред студенти, преподаватели и гости на Пловдивския университет най-новата си книга *Haeresis*

Проф. Шват-Гълъбова

Bulgarica в българското културно съзнание на XIX и XX век (Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2010). В изследването си Гражина Шват-Гълъбова анализира българска книжна продукция (учебници и учебни помагала, художествена, философска,

историческа и религиозна литература, издания с обществен и политически характер и др.), проследявайки темата за богомилството, неговата същност през вековете и значението му за формирането на националната идентичност на българите. Освен традицион-

ните исторически и философски ракурси към изследваната тема трудът представя и различни модерни и неочаквани подходи към нея, превръщайки изследването в интердисциплинарно и новаторско научно постижение. Полската изследователка е избрала като методология на проучването си типологическото успоредяване и интертекстуалния анализ, които прилага в работата си с впечатляващия корпус от разгледани източници. Особено интересно в контекста на днешните опити за ново осмисляне на българската културна проблематика от времето на тоталитаризма прозвучават някои изводи на проф. Шват-Гълъбова за практиките на съвременни писатели и партийни идеолози да обвържат представата за богомилската ерес с политическа проблематика.

Студенти решаваха бизнес казуси, зададени от представители на корпоративния сектор в Пловдив

Мая СЕЙМЕНСКА

„Бизнесът в действие в Пловдив“ (Business in Practice in Plovdiv – BiPP) е проект, организиран от AIESEC. Второто му издание се проведе на 24 и 25 април в Университета по хранителни технологии, като целта на проекта е да срещне бакалаври от 3-ти и 4-ти курс и магистри от пловдивските университети с бизнес средите – представители на корпоративния сектор.

С реални бизнес казу-

си за решаване от студентите участваха компаниите „БЕЛЛА България“ – в областта на IT-технологиите, и „Tokash Silver Jewellery“ – с казус в сферата на маркетинга и икономиката. От страна на „БЕЛЛА“ присъстваха представители на HR-екипа, а от страна на „Tokash“ – собственикът на фирмата Тодор Кашилски. От всички студенти, кандидатствали по проекта, бяха подбрани за участие по определен брой за всеки един от казусите, а за решаването на

24-25.04.2010 - Пловдив
"Business in Practice in Plovdiv"

поставените от фирмите проблеми младите хора работиха в екипи от по няколко души. Под формата на компютърна презентация всеки екип представи своя вариант на решение. Задачите изискваха професионални знания и оригинален начин на мислене, но студентите се справиха, като дадоха най-доброто от себе си.

В края на втория ден от събитието компаниите направиха презентации на своите решения на казусите, като похвалиха студентите за отличното представяне. От „БЕЛЛА“ одобриха за стажанти в IT-отдела си двама от участвалите, а от „Tokash“ се обадиха няколко

дни по-късно на четвъртокурсник за работа по проекти в сферата на маркетинга. Компаниите имат координатите на всички и в бъдеще могат да се свържат и с други, чиято работа също ги е впечатлила. Отделно от това, всички явили се студенти получиха от двете компании сертификат за участие в събитието.

„Бизнесът в действие“ беше изключително успешен проект, сбъдна очакванията и на студентите, и на компаниите. Естествено, изникнаха и някои трудности около него, но да се надяваме те да не попречат на провеждането му и през пролетта на 2011 г.

➡ от стр. 18

– От колко време живеете в Австрия?

– Вече 14 години. Там завърших университета „Карл – Франценс“ и пеене в Университета за музика и изобразително изкуство в Грац. Работих 5 години в операта и в драматичния театър, както и в Камерната опера

на Грац и 2 години в Народната опера на Виена. Имам семейство и се опитвам да не прекарвам цялото си време в операта. Работя над свои проекти. Но най-много се радвам на децата си.

– Кога ще дойдете отново в България?

– Ще дойда през август в Широка Лъка.

ПРИКЛЮЧИХА СТАЖОВЕТЕ НА СТУДЕНТИ БИОЛОЗИ В РЕАЛНА РАБОТНА СРЕДА

Европейски
съюз

МОМН

ПУ „Паисий
Хилендарски“

Европейски
социален фонд

Биовет –
Пещера

Агробιοинститут

Първите сертификати на студенти, обучени по проекта „Повишаване на професионалната квалификация на студентите във Факултет „Биология“ чрез стажантска практика в научно-изследователския сектор и бизнеса“ (Договор № BG051PO001-3.3.03-0025), вече са връчени.

С финансиране, осигурено от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд се реализира проектът за практическо обучение на студенти от Биологическия факултет на Пловдивския университет в партниращи организации от научно-изследователския сектор и бизнеса („Биовет“ – гр. Пещера, Агробιο Институт – гр. София, Институт па зеленчукови култури „Марица“ – гр. Пловдив и Национален парк „Централен Балкан“).

През месец април завърши обучението на 32 от общо 52 класирани по проекта студенти от Биологическия факултет. Студентите се обучаваха в условията на реална работна среда при пълен

Отчитане на резултатите от проекта в Биовет – Пещера

8-часов работен ден в рамките на 30 работни дни.

В „Биовет“ АД – гр. Пещера бяха обучени 27 студенти, от които 9 магистри, разпределени в три модула на практическо обучение: „Контрол на качеството“ (7 студенти), „Пречистване на отпадъчни води от производството на биопродукти“ (8 студенти) и „Научно-изследователска и развойна дейност“ (12 студенти).

В АгробιοИнститут – гр. София бяха обучени 5 сту-

денти, включени в следните модули: „Растителни генетични ресурси“, „Стрес“, „Функционална генетика – Житни“, „Функционална генетика – Бобови, Домати, NIRS“ и „Молекулярна генетика“.

В края на стажантската практика беше проведен изпит и на успешно представилите се студенти бяха връчени сертификати за преминато обучение в съответната организация партньор. Доц. д-р Илия Денев при-

ветства от името на екипа за организация и управление на проекта студентите, а г-жа Весела Казашка прочете поздравително писмо от ректора на ПУ.

При връчването на сертификатите и закриването на студентската стажантска практика в „Биовет“ – гр. Пещера г-жа Елена Цикалова – специалист квалификация и обучение, съобщи, че от студентите има подадени 10 молби за работа и предстои интервю с кандидатите.

В заключение може да се обобщи, че това е една успешна инициатива, протегната ръка за сътрудничество между университета и реален работодател – инициатива, която може да бъде от полза както за завършващия студент като кадър, излизащ на пазара на труда, така и за работодателя, уважаващ и ценящ квалификацията специалист.

От екипа за организация и управление на проекта:

доц. д-р Илия Денев – ръководител
гл. ас. д-р Атанас Ириков – координатор
гл. ас. д-р Теодора Ирикова – координатор
г-жа Весела Казашка – икономист на проекта.

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИИ

1. Боян изписал на голям лист последователно всички числа от 1 до 2010. Колко пъти е написал цифрата 0?

2. В една редица са строени 2010 войници. След това всеки седми поред: 7-и, 14-и, 21-и и т.н., е отделен за друга задача. Колко души са останали в строя?

3. Коварен въпрос. Студентка пита своя преподавател: „Уважаеми г-н професор, можете ли да хвърлите топка за тенис така, че като измине известно разстояние да спре и да започне да се движи в обратна посока, при това тя не трябва да среща никакво препятствие и да не се завързва с нищо?“

Отговори на задачите от миналия брой

1. След 6 години сумата от годините на по-младите ще бъде равна на възрастта на най-големия.

у	х	2х-у
2у-х	у	х

$$3(2у-х)=х$$

$$2х-у+х=987$$

$$х=42, у=28$$

Подготвил:

доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ